

Поља

Него, има у "Хиљаду и једној ноћи" и ова тајанствена реченица: "Свет се не састоји од једног, него од више снова". Непажљивом (да не кажемо сањивом) читаону могло би се учинити да овај чувени цитат пре одговара слици неког фантастичара, него причи о пресној Селенићевој прози. Али, литература с краја 20. века, тешка од себе саме, не би била тако декадентно моћна да у читању није све дозвољено. Практично, то звучи: Селенићев последњи романески свет не састоји се од једног, него од више језика (жаргона, арга). Кажемо: арго, мислећи на његово првобитно значење "говора маргиналаца". Управо сви јунаци "Убиства" су с руброва историје,али је жаргонски састав њихове свести баш од историје наметнут, у циничној жудњи за комуникацијом, која се огледа у жељи да нас други не разумеју, затим у особености природе ствари које се исказују, као и у тежњи групе да жаргоном истакне свој идентитет, дакле усамљеност. Отуда су сви Селенићеви језици - шумови, сметње на везама, и ма како деловали "стварно", сву су артифицијелни.

Критикујући Хајдегера, Адорно каже: "Жаргон аутентичности је идеологија као говор који аистрахује од сваког посебног садржаја". Ово несумњиво оцртава и Селенићев поетички круг. Обликујући ликове кроз начин њиховог изражавања, писац жаргон схвата као говор идеологије, носиоца одређене тезе, корита за различите политичке снове. Па пошто национално види у језику, Селенић ће, помоћу различитих жаргона, сучелити и неколико приступа ерпству.

Тако се ту укрштају "београдски стил", по мало патиниран, монденски, кићен и превазиђен (у том се језичком дворишту наш писац најбоље сналази), и онај "примитивни", свињари и говедара, пун лукавих голих игара, официрски агресиван. У другом, савременом смеру, где не постоји јасан опис језика победника и поражених, тачније њихових идеологија, кроз говор новог, нестилизованог ратника навреће народ (да се изразимо помало пртерано), вечна вуковска укорењеност у тло и језичку душу, наспрот урбане, доситејевске, цицилне жаргонске зоне, у којој се креће главна јунакиња наших дана.

Елем, имамо девојку из београдске свакодневнице, која покушава да открије сопствени идентитет, роварећи по породичној прошлости. Речју - топос светске књижевности, телемаховско трагање за оцем, дакле, за пореклом. Но то, у први мах егоистично питање *ко сам ја*, ускоро ће бити неприметно замењено (и тако социјализовано) другим - *деје сам ја*? Потрага за самим собом, у ствари је само прикривена тежња за комуникацијом, која због нереченог међужаргонског неразумевања кулминира у трагичном крају, језичкој пропasti.

Дакле, главна јунакиња склапа причу о својој давно умрлој имењакињи. Наша девојка, прилично "распутненог" језика, јесте и фотограф и студент драматургије. Стављајући ова два посла у везу, Селенић се поетички оправдава. И њему је стало до фотографије (значи документа), као и до недовршене драме... Као да је, из ове се даљине чини, пинчев циљ: фактима створити фатаморган.

Зато, ваљда, извесни буржојић, један од све даљих углова у бизарном љубавном троуглу, оболева од нарколепсије. Овлаш је, готово узгред, поменута болест спавања, као да је пре зачетак метафоре, него слика цела и сама. Али више од детаља који наглашава забрањени механизам одбране од надирућег, непознатог Света, ово је и дијагноза успављајућег хаоса, у којем су се сви ликови (и ми са њима) обрели у нечemu што није више малдост света, него његова подетињност, где не владају чула већ њихове сенке, у оном што више није реалност, не дисторзија стварности. То је тежак сан без снове, хоће да каже писац, то је убиство сна и језика, пуста кућа бића, празна прича, у којој се прескачу животи, занемарују генерације.

Како онда то искривљено, хистериčно стање не описати и фигуrom индеста? То и Селенић чини. "Ако је жаргон савршени облик неистине у данашњем свету", рећи ће немачки мислилац, онда се његовом одређеном негацијом може доћи до искуства истине која се одурире свом позитивном формулисању. Сходно томе, жаргон јер индестуован, језик је у закривљеном простору, у лажној свести.

Али трагична крвица је ту, страшна ће казна стиhi и грешникe и потомкe. А грешка наше савременице, студенткиње (од које је писац, можда, преписивао) јест у својеврсном индестуу са стварношћу, страсти, њено одсуство од живота, спречава је да спозна трагички паралелизам. Њена трагедија је она, књижевника, и казна за став писца да се живот дешава неком другом. И тако писац чини да његова студентска јунакиња, на крају крајева, изађе из жаргона, и потоне у страшну аутентичност.

Ето, вратили смо се коначно на оно право питање: има ли овај рат свога писца?

Свога Хомера свакако. И то зараженог кокошији слепилом историје, рекао би циник. Али направимо се да га не чујемо. И гле, већ смо очи у очи са имагинарним портретом Хомера данашњице:

Хтео је да буде светски шампион и имперсоналности, у презиру

према психосоматској књижевности, гадио се историје, гледао је као петпарацку жврљотину увијену у трубу, најкрају причу на свету са комплекском крвицом. Велика Уста.

А на крају, постао извештач из рата који није видео, неко кога је за писаћим столом погодио залутали метак, човек озрачен атомском бомбом скрана. Он је заувек изван, икоса, онај коме није већионог да се нађе у трагедији, чији се живот дешава неком другом, и личи нас смртносни маневар, који се не рачуна. Да грозне ретардирани судбине!

Но, је ли трагичнија од ове: у Пекићевом "Ходочашћу Арсе-нија Његована" човек уђе у кућу на дан мартовских демонстрација 41. а из ње, параноично обавештен, изађе баш у јунско подне студенческе 68.

Као да продужује натегнуту асоцијацију, Селенић свог човека изводи на мартовске Теразије 91.

Ко је онај који ће га извести на неке од ових које још можда теку?

Све ће то, кажу књиге, постати добра или лоша литература, све ће као у Холивуду имати више крајева: срећан, тужан, за децу, за војнике... Па бирајте, рекао би заборављени Сартр.

Певати о Титу, данас је сасвим актурелно. *Тито - што смо сви ми*. Ко ће измислити ту паролу?

МИЛОВАН МИКОВИЋ

"ЗАШТО ЈЕ ЗАПРАВО СРУШЕН КАШТЕЛ БЕРИНГЕР?"

БОШКО КРЕТИЋ: КАШТЕЛ БЕРИНГЕР, СУБОТИЦА 1996.

I

Бошко Кртић, новинар, уредник, публициста и књижевник из Суботице, рођен 1. новембра 1947. године у Михољачким Мартинцима у Хрватској. Детињство је провео на старим бачким имањима Фернбах, Унгар и Сепеш. Основну школу и гимназију завршио је у Суботици, а студије југословенске књижевности и српскохрватског језика на Филолошком факултету у Београду. Објавио је два издања књиге есеја "Суботичке сенке" (1992, 1994), луксузну монографију "Суботица" (1995) и роман "Каштел Берингер" (1996., два издања). Од 1994. уредник је суботичког часописа "Руковет".

Већ прво издање књиге "Суботичке сенке" изазвало је велико интересовање читалаца и по броју продатих примерака заузело сам врх овдашње издавачке продукције. Књига је купована да би се људи у њој препознавали, преко ње наново откривали град у којем живе, препоручивали су је пријатељима. За кратко време "Суботичке сенке" доспеле су на све континенте, где год има Суботичана. На поклон, за подсећање, да се утажи носталгија...

Треба ли писцу већег признања и боље препоруке за друго издање? А оно се појавило две године после првог издања (1994) и наставило да осваја нове, своје, читаоце.

"Суботичке сенке" подсећајући нас на галерију суграђана, са којима смо се некада дружили, које смо сачували у сећању или их и данас срећемо на улици. Кртић је писао и о онима које нисмо могли знати, јер нам нису били савременици, али је иза њих остала за-нимљива животна прича, изум, позоришна представа, концерт, слика, платно, књига, траг човека у граду, без којег он не би био оно што јесте. Понеком се читаоцу "Сенки" могло учинити као да се Бошко Кртић целог живота припремао за њено писање, прикупљајући грађу о Суботици и Суботичанима, бележећи битне али и само наизглед неважне детаље без којих се ниједан писац ни не лаћа рада на озбиљнијем тексту. Детаље без којих нам та књига не би пружила целовиту и самосвојну слику града.

Свакодневно откривајући и разјашњавајући град самоге себи, преко слика људи, кућа и улица, услушкијући промене које су их задесиле, пратећи мене на лицу града и оне теже уочљиве у људима, Бошко Кртић је упујао, памтио и "забележио" све што је видео и чуо и све заједно с много дара преточио у занимљив и потребан низ прича - есеја. На страницама његове књиге "Сенке" је Суботица кроз коју сваки дан пролазимо и непрестано је гледамо, али и један други и другачији град, онај из сенке, који се не разазнаје и не види одмах. Читајући књигу схватамо да тај град из сенке, којег само назиремо и није неки одређен и за све исти град, а опет свако га препознаје. Будући да градови трају дуже од наших овогемаљских живота и у овој књизи реч је о многим градовима, о многим Суботицама из различитих времена. Неких се сећамо, неке наслућујемо, о неким не зnamо ништа. Дословно ништа. А све што је о њој у овој књизи написано била је, јесте, и више није и биће Суботица.

ЧИТАЊА

Поља

II

А “Каштел Берингер”?

Овај роман је настајао већ кад су “Суботичке сенке” у велико колале међу читаоцима. И мада сам аутор верује да дugo није био сигуран каква ће бити судбина тог текста о полуслрушеном бачком Каштелу, он је просто грабио према ономе што је од почетка био према роману, макар је тај пут био дуг пет године.

“Каштел Берингер” је књига осетљивих саставака, фино сложени мозаик људских судбина које се додирују, прожимају и пре-плићују док пролазе овим специфичним бачким поднебљем у којем су седиментирани толики већ народи и њихове културе у хумусу, у прашини, у ваздуху, у архивима и књигама, у људским главама и људским срцима. Све је ово привид и истина.

Као што у “Сенкама” нескривено воли свој град, његове грађане и њихову ентелехију, тако у роману “Каштел Берингер” Бошко Крстић у својим ликовима тражи тоналну и љубав, чак и онда када оне већ уступају место људском равнодушју, запуштености, или мржње. Бошко Крстић се не плаши својих и осећања других људи, није му страна ни специфична суботичка, бачка, уосталом, равничарска носталгија, по којој су његови јунаци далеки сродници Чеховљевих ликова док су углавном у себе загле-дани, тихо и мелодраматично заљубљени у прошлост, док се гнушају садашњости, понекад је и ескламативно презирају, да би онда постали још мирнији и још успоренији од суждржане стрепње због будућности. Уосталом, разапети између страха од промена и жудња за њима.

Бошко Крстић је свладао вештину стрпљивог читања равница, он уме да разуме наслеђе и насталожену мудрост свога града и овог поднебља, а прве његове знаке препознавају је и учио управо на старим бачким имањима, према којима је усуд у једном тренутку усмерио њега и његову породицу, затим према некадашњој Јаси бари, станицу шароликог суботичког света, који се помало распуштио по Европи и даље - и према толиким још градским просторима које свакодневно обилази, док размишља о људима којих онде више нема. Док ослушкије Врбов, и друге, потоце који су онуда противали, опасавајући градску тврђаву, уливајући се једни у друге, а на изласку из града у Палићко језеро.

III

Поједина поглавља у Крстићевом роману наликују дугим документарним кадровима, попут епизоде о старом мршавом польском зецу.¹ Ово поглавље - преведено на мађарски језик, а начинила га је Пирошка Варга (Varga Piroska)² - на известан је начин сублимат целог “Каштела Берингера”. У њему је трагична судбина изгладијелих зечева згуснута до упечатљиве литературне параболе с јединим (сада већ бившим?), светом а од дрхтања сред снежно-крвавих слика од којих је сачињено ово поглавље, садржани су не само разлози пропasti тог света већ су оголjeni и узроци несрће што га још увек производи, упркос свог номиналног нестанка.

Аналогија између судбина људи намамљених и против своје воље гурнути у простор суботичке бувље пијаце, узнемирених (у роману, додуше, лажном) рацијом и онде попут зечева сатераних на жичану ограду Бувљаку и, оних правих, зечева из романа обезнањених од страха и глади, домамљених до људских станица и онде уроњених у топле камаре сламе и сена, где ће халапљиво брстити све док се на њих не сруче; “Драчове батине с огромним трњем”³ жестока је и опомињућа метафора.

Уосталом, као и самоубилачки нагон зечје глади који ће их домамити сред највеће опасности, до људских станица где ће њих дочекати толјаге да их њима умлаују док узлуд толе глад, они који су до тада измакли сурвој зими идојучерашњим писма чуварима одметнутим у вује чопоре.

Ово је поглавље, нема сумње, антологијско не само зато што спада у сам врх прозе која се последњих година пише на српском језику, већ и стога што се може рећи да је она попримило вредност трагичног знака целог овог поднебља. Написано је као својеврсна левер-сцена⁴, а њена је драмска снага обрнуто пропорционална стварној дужини текста. У њој згуснуту дамарају бројгеловски призори узнемирених људи и животиња, док се супротстављено двогласје њихових нагона и страхова стапа с урлицима вучијих чопора и нестаје у претећој дубини (далеког?) еха Вагнерове музике, суючавајући читаоца са мучним сазнањем бечитости, патње и страдања зарад недокучивог поретка света у који смо бачени.

IV

Овај призор с Бувље пијаце враћа Младог Алдина, сина Тимотејевог, а тај је био бунарџија алергичан на земљу, у педесете

године, у време колонизације и њиховог досељења у Панонију после вихора Другог светског рата, насиље промене власти и свих могућих национализација, конфискација и тзв. откупа, заправо, отимачина и пљачки под партијским и државним окриљем.

Тада су већ утихнули плотуни стрељачких стројева пред које су уз злочинце за одмазду изведени и многи недужни, јењавала су сатеривања у логоре, на принудни рад, довршена су исељавања и претеривања дела староседелачког становништва, али се време жестоких наставило; једном с грађанским светом, други пут с кулацима, трећи пут с Иб-овцима, четврти пут с четвртим непријатељима пети пут с... било је тих непријатеља вазда. Свакојаких. Као и данас, уосталом. Можда зато јер одувек има људи који само њих траже и чини се да немају ни времена, ни воље, ни маште, ни потребе, за проналажење пријатеља? Ко зна? Можда одиста има људи којима пријатељи нису потребни.

У то су време из Берингера већ најурени његови власници, а Каштел је био подржављен; прво претворен у затвор, па у искакву назови економију, да би на крају био напуштен и од оних који су га отели. Уистину, кроз све те “године које су појели скакавци”, рекао би Борислав Пекић, отимачи никада и нису знали шта с њим да започну. Нити је Каштел за њих био грађен, нити су се они са њим сналазили и у њему добро осећали, па је тако напуштен, препуштен збуни времене, рушењу, попут толиких каштела, мајура и сличних грађевина у овој равници.

Не каже се без разлога; отето-проклето.

Радња романа распострета је између трагања за одговорима на питања која су се у време Алдиновог детињства са страхом и тек немо постављала али се чини да су она и до данас остала и без правог и јасног разашњења.

Ликови у овом делу - Младог Алдина, његовог оца Тимотеја, Марту, њеног супруга Андреаса власника каштела, управника имања Колара, сељаке, међу њима и Илију који је убијен, тихог Аладара који је све видео и све зна, и када не зна откуд зна, или неће да каже да зна и откуд зна, ћудљивог затвореника Тодора, сеоског учитеља и вештог постављача замки за вукове међу које су одбегли подивљали пси да зими опседају Берингер, Радула, управник затвора извесног Сегединчеве, истражника, директор акомбината, бившег градоначелника, његове умрле родитеље који продају на Бувљаку - повезују љубав, прелубе, преваре, неправде, убиства, завист, жудње, заблуде, пркос, неиспуњена очекивања која не престају да подстичу и порађају нови круг свега тога...

Роман је ситуиран у три временска слоја. Полазећи из данашњице млади Алдин преко педесетих година спушта се кроз временске слојеве, попут свог оца бунарџије, према времену изградње каштела Берингер. И мада се пред читаоцем временски планови непрестано преплићу писац га заправо води према једној ведути на којој је приказана данашња и некадашња Суботица, стварна и непостојећа. Ова ведути, видљива на насловној страници романа, могло би се рећи; средишња је метафора дела Бошко Крстића, она је једновремено осликана истини и привид.

V

Питање из наслова “Зашто је заправо срушен Каштел Берингер” - прву реченицу у роману, питање које себи поставља његов главни лик, и сам њиме затечен и збуњен усред суботичког Бувљака, међу ускомешаним, узнемиреним, светом - аутор оставља без једнозначног одговора.

Најзад, има ли правог одговора? Може ли га бити у овом времену, макар за њим на свој начин трагају сви ликови у овом делу. Уосталом, биће да је и у овом роману важнији пут до одговора но његова истинитост и поуздана тачност.

Поготово ако нам се чини да знамо зашто људи подижу настамбе, куће, градове и ако смо схватили да је за разлику од чина рушења, процес изградње (као рецимо у бајкама) налик извршавању “неизвршивог” задатка, што у основи представља морфолошку замену борбе и победе.

Утолико је дакле сложеније, а понекад немогуће разумети и докучити када ће их и зашто напустити, одлазећи из њих вољно или невољно, препуштајући их забораву, пропадању, нестајању. Препуштајући им њиховој судбини томе да их након њиховог одласка неки други људи напрости униште, заувек затирићи напор градитеља. Они који су их подизали из пуке нужде, због различитих потреба или из задовољства. Уопште, према оним људима - од раније.

Ова и друга питања, за сада или заувек без одговора, такође, спадају међу разлоге због којих је Бошко Крстић написао књигу о каштелу Берингер. Написана је и због тога што је у ову равницу оједном бануло гробно време у којем више нико није претерано марио за усамљење њуде и каштеле са којих се осипа малтер, док њих свеједно, под-

Поља

једнако подмукло, нагриза влага. Она тешка, пратећа, неизбежна о којој је горко сведочио Црњански. Она која се сваке ноћи диже из масне црне земље и састаје се с уротничком маглом из мочвара и врбака, изнад Саве, Дунава, Тисе, Палића, Балатона... да се онда густа и смоласта вуче и ковитла равницом, све до Карпата и одвивши се од њих врба нам се овамо с ветровима у оба правца сатитуђи каштеле и људе. Исписујући по песку романеске судбине, настик сликама Пала Петрика (Petrik Pal) јединог који је у овом поднебљу сликао са песком. "Остарели enfant terrible седесеције" наносио га је на платно, "сметао му је песак у ваздуху у бронхијама" и зато се склонио у песму у среду 5. јула 1989. "Објављена је у Суботичком часопису *Uzenet* (Порука), у преводу Матије Молцера (Molcer Matyas)", који већ деценијама устрајно преводи са српског и хрватског на мађарски језик. У зиму 1989. године, током једне вечерње шетње улицама Будимпеште, Бошко Крстић ми је помињао градове кроз које је пролазио, детињство у равници и људе које је упознавао. И неког комишију с Фернбаха који је о његовом болешливом оцу понекад овако говорио: "Szerb ember, de jo ember". Неочекивано смо га посетили једне, такође, зимске вечери наредне 1990. године враћајући се из Бачког соколца у чијој је близини, својевремено подигнут каштел Фернбах, онде где је Крстић провео део свог детињства. Дуго смо обилазили тада већ напуштену зграду опрезно ступали на трем и улазили у руиниране просторије, с муком се пробијали кроз закоровљен парк и ботаничку башту, распитујући се касније код радника са оближње економије шта они знају о томе када је и запито ова зграда напуштена и препуштена пропадању.

У лето 1996. године, припремајући телевизијску емисију "Детињства" о Бошку Крстићу договорили смо се да део материјала снимимо на Фернбаху, али каштела тада већ није било. Затекли смо само остатке темеља и део добро очуваних подрумских просторија. Перо Зубац је међу рушевним остатцима Фернбаха запазио омању хруп цигли, згњено-спечених, шта ли, некако су се чврсто држале, из профиле налик људском лицу, попут портрета нама непознатог човека и предложио Бошку Крстићу да их понесе. Можда ће те цигле налик нечијем лику остати једино сведочанство о томе да се и на том месту некада - живело. Лепо, или како, тек живело се.

Уз роман, разуме се. У њему има нешто и од Фернбаха, али и толиких још каштела расутих по Бачкој. Сада већ углавном само у сећању њене прнице, која се сваког пролећа зазелени и нешто рађа. За што рађа? Шта рађа? Кome рађа? Роман је настао пре него што је Фернбах срушен, атиципирајући нестанак једног од његових могућих предложака. Сада претвореног у ништа. Остало је нешто цигли, шута, песка...

VI

Од тада до данас све је више људи с којима се можемо сусрести само у књигама. Зато их пишемо. И то је један од разлога због којих је настао "Каштел Берингер."

И слике, разуме се. На корицама романа налази се једиаведута из будимпештанског ресторана "Апостоли" макар она то, заправо, и није јер је на њој приказана Суботица какве уистину нема (додуше, насликане су онде све препознатљиве зграде које одређују њене улице и тргове) будући да код "Апостола" баш и није све на свом месту. И у томе има дражки. И у извесним брежуљцима који на ведути и код "Апостола" нестaju у измаглици спасло с ободом града. У суботичком сфумату, рекла би Марија Шимоковић, питајући се: "колико је планина/у равници закинуто?"⁸ Плус једно цело море, додао би тихо Ото Толнаи (Tolnai Otto), негујући нарочиту Кишовску осетљивост којом ће га тражити. Мислећи при том на поднаслов из једне његове књиге: "За децу и одрасле", "бележећи у једној својој песми: "види огледају се звезде у плавој боји"..."види ветар опет доноси маџе"..."махају ти с палубе / махају дуго/махају сунцу на залазу".⁹ Написао ју је и зато да је Сава Бабић¹⁰ преведе, уз остале књиге кроз које се људи из овог карпатског басена међусобно запљускују, траже, проналазе, покаткај промашују.

VII

Бошко Крстић, пак, однегово је посебну осетљивост за слику за визуелно што се очава из бројних описа у роману. Пре-плићући ток наративног извештавања, приповедајући о догађајима и вешто драматизујући причу, наоко је непосредно постављајући пред читаоца. Бошко Крстић казује и приказује, уверљиво приповеда о слици света коју је донео из детињства. Испитујући је, могло би се рећи, готово једновремено с читаоцем.

"Онај који говори" о догађајима и "они који виде" догађаје, дакле ликови који у њима учествују, наизменично се показују у роману, учвршујући читача у уверењу да је текст настао управо због њега и да прича припада, управо, љему, као да је безмало, само њега ради написанна. Вештина, за коју смо се моглији уверити да је Бошко Крстић љоме овладао

већ у време када је писао претходну књигу "Суботичке сенке".

Крстић ни не скрива пред својим читаоцем да трага за преосталим призорима "умиројуће слике грађанског света", пажљиво је испитујући преко сваког затеченог артефакта, грађевине, или њеног рушевног остатка, најзад, преко било којег преосталог белега. Запутивши се кроз замућене слике из прошlosti, призивајући сећања на додир стопала с блатом, песком, влатима траве, окрепљујућом свежином росе. Помно ослушкујући давно утихнула и готово заборављена сећања на сазвучја саткана од реских повијка коњушара и топота коњских колита, прстеног завијања вукова око каптела Берингер, док га пројдијре ледена празнина зимске ноћи, или скорашић сазвучја ветра у осушеним кроишњама некадашње ботаничке баште и шкрипа зарђалих шарки на вратима која воде, некуда, вальда у прошlost, препуштајући у том послу, на махове, улогу наратора својим јунацима, допуштајући причи да дође сама до себе, да се може исприповедати и допрети до читаоца.

А читаоцу се на махове може учинити као да писац својим ликовима дозвољава да током излагања приче на начине своје интервенције на њој. Но, Крстић зна да се овај списатељски поступак (из више разлога) не може спроводити неконтролисано и у недоглед понајвише с тога што би дело, противно очекивању, губило на аутентичности.

Трагајући по свом сећању и до извесне мере одређујући себи место у сваком појединачном лицу, писац бива увучен у општу слику света и живота о којем, најзад, пришоведа. Тиме се, он, наравно, није жељео одрећи улоге посредника приче и њеног изворишта, већ се на тај начин само определио за "поетички лик приче, а не приповедачки лик и улогу у причи".¹²

VIII

У овом поднебљу у којем човек (узалуд?) тражи упориште у никад довољно сагледаним пространствима неба и земље, где једва да постоји поиски окамењени остатак који је давно већ изгубио практичну намену попримајући вредност цивилизациског артефакта, зачуло нема речити знак трајања и одупирања нестајању, овде где се многом тек придошлом олако причињава да сред ове масне прнице, коју лети прекрива бујна вегетација а зими несхватају пустоти, људи као да никада није ни било, па су им ненадно затеченима утолико веће изненађење сва она забивања што их Бошко Крстић приказује у роману "Каштел Берингер" неочекивано покрећући у читаону театар избледелих слика, удаљујући живот у наизглед скривене, никде сачуване остатке некадашњег богатог и бурног живота, као да одједном из ничега што би било видљиво, из самих наслага времена успоставља непрекинуто трајање, омогућују њему, читаону, ретроспективни увид у свет којем ће припадао. Или можда ипак јесте? И не знајући? Тако сневајући... Попут писца Бошко Крстића који је провео детињство на старим бачким имањима Фернбаху, Унгару и Селешу, пријодајући им с овом књигом и каштел Берингер.

IX

А роман "Каштел Берингер" пласирао се међу пет најбољих у 1996. години и ушао је у најужи избор за награду НИН-а¹³. Недавно је завршен његов превод на мађарски језик, начинила га је Емеше Рајшли (Rajsls Emese). Почетком марта аутор је добио понуду Галимара да му се роман преведе на француски.

Белешке:

⁸ Бошко крстић: "Каштел Берингер", Суботица, 1996., стр. 12-14

⁹ Ex Sypošion, 15-16/1996., стр. 103

¹⁰ Бошко крстић: "Каштел Берингер", Суботица, 1996., стр.14

¹¹ Речник књижевних термина, Београд, 1985., стр 395

¹² "Пал Петрик напушта санту леда" IN: Милован Миковић: "Метеж", 1993., стр. 52-53.

¹³ Uzenet, XXVI, 11-12/1996., стр. 779-780

¹⁴ ведута 1: видик, поглед, изглед, панорама: 2. што вјернији сликарски или

графички приказ краја или града; проспект: 3. вједета (Кларих, стр. 1411)

¹⁵ "Панонија" IN :Марија Шимоковић: *Mariatheresiopolis*, стр. 18 & B. Foky Istvan: *Maria Theresiopolis*, Суботица, 1996.

¹⁶ Данило Кин: *Рани јади*, Београд, 1970.

¹⁷ "Ајкулице моја: татице! Дећија песма за одрасле" IN: Otto Tolnai: Крик руже,

Вршац, 1988., стр. 48-49

¹⁸ Сава Бабић, (1934), есејист, критичар, преводилац, универзитетски професор. Уз книжевника, уредника, библиографа и преводиоца Лазара Марковића (1929) најопсежнији преводилац мађарске литературе у Југославији

¹⁹ Александар Јерков: *Од модернизма до постмодерне*, Приштина, Горњи

Милановац, 1991., стр. 25

²⁰ У најужем избору за награду НИН-а били су: Давид Албахари, Воја Чолаповић, Мирослав Јосић Вишњић, Бошко Крстић и Милица Мићић Димовски.